

Alfred Kossmann in Het Vrije Volk, 28 april 1988

De kapper: hoogst onaangenaam man.

Horror-achtig verhaal van Gijs IJlander een veelbelovend debuut.

Met het veelbelovende debuut van Gijs IJlander, *De Kapper*, is iets eigenaardigs aan de hand. Wanneer ik IJlander was geweest, had ik de woorden 'veelbelovend' en 'eigenaardigs' misschien tussen aanhalingstekens gezet. Om aan te duiden dat 'veelbelovend' een hinderlijk zuinige en schoolmeesterachtige lofprijzing is en 'eigenaardig' geïnterpreteerd kan worden in de richting van 'origineel' en in de richting van 'zonderling'.

Het is nog anders. IJlander zou na het lezen van dit artikel aan iemand gemeld kunnen hebben dat de recensent zijn debuut 'veelbelovend' had genoemd, maar dat er iets 'eigenaardigs' mee aan de hand was. De aanhalingstekens, volkomen op hun plaats, zouden toch duidelijk maken dat IJlander zijn neus ophaalde voor de terminologie.

'Grasduinen', 'smeergeld', 'het verleden', 'moderne tijd', 'kwade dag', 'verliefd' – zelfs als niet wordt gepoogd het taalgebruik van een van de personages te karakteriseren zet IJlander woorden tussen aanhalingstekens. Waarom? Vertrouwt hij de woorden niet, vertrouwt hij zijn talent niet om de woorden zo te rangschikken dat de lezer begrijpt welke betekenis en waarde hij hun toekent? En het enige woord dat het hele boek door tussen aanhalingstekens had kunnen staan, 'kapper', stelt het zonder.

Een man, werkloos leraar, gescheiden van vrouw en kinderen, gaat zijn oude oom helpen. Bij de oude oom komt enige malen per week een postbode op bezoek die van zijn vak kapper is, om hem te scheren en bij te knippen. De neef ontmoet die kapper nooit, maar hoort van zijn oom hoe wreed hij hem behandelt. De oude man wordt in een spanlaken gebonden, door mes en schaar gewond, hard op het hoofd geslagen wanneer hij niet stil zit. En kapper/postbode doet de rest van de week intensief onderzoek naar het oorlogsverleden van de oude man, die een gewetenloze collaborateur blijkt te zijn geweest, een ellendeling van jewelste.

De neef overigens heeft alle reden om zijn oom te verafschuwen vanwege dat oorlogsverleden, en de gezinsverzorgster al evenzeer. In de woonkamer van de oom staat een kast vol ordners met administratie uit de oorlogsjaren. Zowel de kapper als de neef grasduinen daar gretig in. Aan het slot van de roman is de oom, bijna dodelijk mishandeld, opgenomen in het ziekenhuis waar hij nooit meer uit zal komen. En de postbode/kapper die hem aan het vermoorden was? Hij blijkt van de aardbodem verdwenen, nooit zelfs op de aardbodem te zijn gezien: de PTT kent hem niet, de Kappersvakschool kent hem niet, zijn naam is nergens geregistreerd. Wij mogen misschien aannemen dat de neef, om zijn vader te wreken, aan al dat vreemde gemartel is begonnen. Is er een andere verklaring? Of wil de auteur dat er helemaal geen verklaring blijkt te zijn?

Horror, psychodrama, thriller – in elk geval een knap verteld, goed geschreven verhaal, hoogst onaangenaam, ietwat sadistisch, en het woord 'sadistisch' moet dan maar van aanhalingstekens voorzien worden.